

Motion till riksdagen
2013/14:K320

av **Leif Jakobsson (S)**

100 år med rösträtt – fira och dra lärdomar

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att bjuda in folkrörelserna till en gemensam organisationskommitté inför firandet av 100 år med allmän och lika rösträtt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utlysa och finansiera ett brett forskningsprogram om demokratin och den allmänna rösträtten.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 2 hänvisat till UbU.

Motivering

Den allmänna och lika rösträtten firar 100 år 2021. Det finns många goda anledningar till att uppmärksamma detta demokratins 100-årsjubileum för att påminnas om att demokratins genombrott i Sverige var resultatet av en hård kamp men 100-årsfirandet kan också användas för att blicka framåt: identifiera och diskutera de utmaningar demokratin står inför de kommande decennierna.

Rösträtten är folkrörelsernas seger

Jag menar att firandet av rösträtten inte ensidigt kan inriktas på vad som hände i riksdag och regering eller kring statsmakten i Stockholm. Rösträtten var en produkt av en bred mobilisering av folkrörelser, och olika andra ideella organisationer. Även folkbildningsverksamheten spelade en viktig roll. Det fanns ett tryck för allmän och lika rösträtt från hela dåtidens civila samhälle. De så kallade folkriksdagarna och de kommittéer som organiserade dessa var ett uttryck för detta. Rösträttsfrågan var också kopplad till andra frågor som att betala skatt och göra värnplikt.

När nu 100-årsfirandet ska firas bör inte riksdagen stå som ensam arrangör utan alla de folkrörelser som kämpade för den allmänna och lika rösträtten bör bjudas in till en gemensam organisationskommitté som samordnar aktiviteter under jubileumsåret.

Utlys forskning om demokratins utmaningar

100-årsjubileet är ett ypperligt tillfälle att göra en stor kraftsamling på forskning kring demokratins funktionssätt och medborgarnas delaktighet. Riksdagen tillsammans med folkrörelser och lärosäten bör inventera tänkta forskningsområde i syfte att både förstå historien, hantera dagens problem och identifiera morgondagens utmaningar för ett folkstyre med delaktiga medborgare.

Riksbankens Jubileumsfond bör kunna vara en viktig finansär men målsättningen bör vara att mobilisera brett för en massiv forskningsinsats inför 2021.

Genusaspekten på rösträttsfrågan är central att uppmärksamma. Det första förslaget för kvinnlig rösträtt i Sverige hade framlagts i riksdagens andra kammare år 1884 av redaktören och riksdagsledamoten Fredrik Borg från Helsingborg. Rösträtten för kvinnor var av central betydelse för jämställdhet och kvinnors frigörelse. Kvinnoorganisationer och annan kvinnoorganisering bör i detta sammanhang särskilt uppmärksammas. Landsföreningen för kvin-

nans politiska rösträtt, LKPR, är ett exempel. En intressant forskningsfråga vore också att analysera varför rösträtt för kvinnor inte ledde till något genombrott för kvinnors representation i politiska församlingar. Det tog ju faktiskt minst 70 år innan kvinnor uppnådde den hälftenrepresentation som ändå borde ha varit självklar utifrån att halva väljarkåren är kvinnor.

En forskningsatsning utifrån detta hundraårsjubileum måste också mer syfta framåt än att blicka bakåt. Valdeltagandet i Sverige och andra demokratier nådde en topp i valen 1973–82 då över 90 procent röstade i riksdagsvalet. Därefter har valdeltagandet fallit i riksdagsvalen och var 2002 80,1 procent, det lägsta valdeltagandet sedan 1958. De två senaste valen har valdeltagandet ökat i riksdagsvalet och var 2010 84,6 procent. Deltagandet i EU-parlamentsvalen är katastrofalt och inverkar negativt på hela den europeiska unionens legitimitet.

Valdeltagandet är, tror jag, mindre en fråga om teknik (som möjlighet till e-röstning) och mer en fråga om social mobilisering samt att uppväxande generationer fostras i att vilja delta i valen. Vi kan konstatera att valdeltagandet bland individer med utländsk bakgrund är lägre än bland svenskfödda. Valdeltagandet bland utländska medborgare med kommunal rösträtt har nästan oavbrutet sjunkit sedan det som har kallats det ”första invandrarvalet” 1976 då 60 procent röstade. År 2010 röstade 36 procent samtidigt som det bör sägas att skillnaderna var stora beroende på både kommun och hemland.

Varför röstar nu ungdomar och personer med utländsk bakgrund i lägre utsträckning än andra? Representativitet, förekomsten av valbara personer på listorna som den röstande kan identifiera sig med är en viktig faktor. Jag tror inte heller att man ska underskatta arbetslöshetens och välfärdens betydelse. Sveriges bästa siffror i fråga om valdeltagande uppnåddes i en tid av mycket högre sysselsättningsgrad och lägre arbetslöshet än vad som uppnåtts under 2000-talet.

Forskningen kan med fördel också inriktas på de kvalitativa aspekterna på demokrati. Medborgarnas upplevda delaktighet, massmedias roll, olika socio-ekonomiska gruppers reella inflytande, lobbyismens genombrott är bara några av de frågeställningar som skulle kunna belysas i ett tvärdisciplinärt forskningsprogram inför 2021.

Stockholm den 3 oktober 2013

Leif Jakobsson (S)